

מינים פולשים בישראל

צומח

לישראל חדרו או הובאו במכוון מיני צמחים רבים שאינם חלק מהמערכת הטבעית של האזור, וכיום הם מתבססים ומתרבים בטבע. נכון ל-2018 מוכרים בישראל 167 מיני צמחים זרים שנצפו בשטחים טבעיים ומופרים, בהם 61 מינים פולשים שכבר התבססו בארץ (טבלה 1)¹. 12 מינים זרים נמצאים כיום כ"מועמדים" להפוך למינים פולשים, בהתבסס על הרקורד שלהם במדינות שונות (טבלה 2). 7 מיני צמחים זרים חדשים בעלי פוטנציאל לפלישה נצפו בשטחים הטבעיים בין השנים 2018–2023².

צמח זר – "כל מין שאינו שייך לצמחייה המקומית, כלומר למכלול מיני הצמחים הגדלים באזורנו ללא התערבות האדם" (דופור-דרור, 2019)¹.

צמח פולש – "צמח זר מאוזרח היוצר כמות גדולה מאוד של צאצאים נושאי זרעים, המופצים למרחקים גדולים מאוד מהפרטים שהם מקורות הזרעים. צמח נחשב פולש כשקצב התפשטותו עולה על 100 מטר תוך 50 שנה אצל נושאי הזרעים, או על שישה מטרים תוך שלוש שנים אצל צמחים בעלי קנה שורש זוחל" (דופור-דרור, 2019)¹.

המארג

התכנית הלאומית להערכת מצב הטבע

HAMAARAG.ORG.IL

אוניברסיטת תל אביב
קלאוזנר 12, ת.ד. 39040
תל אביב 6139001
SMNH.TAU.AC.IL

טבלה 1: מיני צמחים פולשים בישראל (לפי דופור-דרור, 2019)¹.

שם המין	שם מדעי	מקור גיאוגרפי	הערכת תקופת הגעה לישראל
אזדרכת מצויה	<i>Melia azedarach</i>	אסיה הטרופית, צפון אוסטרליה	המאה ה-16
איילנתה בלוטית	<i>Ailanthus altissima</i>	דרום-מזרח אסיה	בראשית המאה ה-20
איכהורניה עבת-רגל (יקינתון המים)	<i>Eichhornia crassipes</i>	דרום אמריקה הטרופית	1953
איקליפטוס המקור	<i>Eucalyptus camaldulensis</i>	דרום אוסטרליה	סוף המאה ה-19
אלף-עלה מימי	<i>Myriophyllum aquaticum</i>	דרום אמריקה	לא ידוע
אמברוסיה מכונסת	<i>Ambrosia confertiflora</i>	צפון אמריקה היבשנית	1990
אסתר מרצעני	<i>Aster subulatus</i>	מרכז אמריקה, צפון אמריקה הממוזגת	לא ידוע

המארג

התכנית הלאומית
 להערכת מצב הטבע

HAMAARAG.ORG.IL

אוניברסיטת תל אביב
 קלאוזנר 12, ת.ד. 39040
 תל אביב 6139001
 SMNH.TAU.AC.IL

שם המין	שם מדעי	מקור גיאוגרפי	הערכת תקופת הגעה לישראל
ברומית גדולה	<i>Bromus catharticus</i>	דרום אמריקה	לא ידוע
גומא מניפני	<i>Cyperus involucratus</i>	מזרח אפריקה הטרופית	לא ידוע
גומא ריחני	<i>Cyperus odoratus</i>	אסיה הטרופית, אפריקה הטרופית, דרום אמריקה הטרופית, מרכז אמריקה, צפון אמריקה	2006
דו-שן שעיר	<i>Bidens pilosa</i>	דרום אמריקה הטרופית	לא ידוע
דטורה זקופת-פרי	<i>Datura stramonium</i>	דרום אמריקה הטרופית, מרכז אמריקה	1912
זיף-נוצה חבוי	<i>Pennisetum clandestinum</i>	מזרח אפריקה הטרופית	בתקופת המנדט הבריטי
חמנית מצויה	<i>Helianthus annuus</i>	צפון אמריקה	1977
חמציץ נטוי	<i>Oxalis pes-caprae</i>	חבל הכף	1906
חסת המים/פיסטיה צפה	<i>Pistia stratiotes</i>	דרום אמריקה הטרופית	לא ידוע
טבק השיח	<i>Nicotiana glauca</i>	דרום אמריקה	1898
טיונית החולות	<i>Heterotheca subaxillaris</i>	צפון אמריקה הממוזגת	1975
ינבוט המסקיטו	<i>Prosopis juliflora</i>	מרכז אמריקה	ככל הנראה הובא לאחר קום המדינה
ירבוז האשלים	<i>Amaranthus rudis</i>	צפון אמריקה הממוזגת	לא ידוע
ירבוז יווני	<i>Amaranthaceae graecizans</i>	לא ידוע	לא ידוע
ירבוז ירוק-שיבולת	<i>Amaranthus cruentus</i>	דרום אמריקה הטרופית, מרכז אמריקה	לא ידוע

שם המין	שם מדעי	מקור גיאוגרפי	הערכת תקופת הגעה לישראל
ירבוז לבן	<i>Amaranthus albus</i>	צפון אמריקה הממוזגת	לא ידוע
ירבוז מבריק	<i>Amaranthus blitum</i>	מרכז וצפון אירופה, אסיה הממוזגת	לא ידוע
ירבוז מופשל	<i>Amaranthus retroflexus</i>	צפון אמריקה הממוזגת	לא ידוע
ירבוז מצוי	<i>Amaranthus viridis</i>	מרכז אמריקה, דרום אמריקה הטרופית	לא ידוע
ירבוז פלמר	<i>Amaranthus palmeri</i>	צפון אמריקה היבשנית	לא ידוע
ירבוז קוצני	<i>Amaranthus spinosus</i>	מרכז אמריקה, דרום אמריקה הטרופית	לא ידוע
ירבוז שרוע	<i>Amaranthus blitoides</i>	צפון אמריקה	לא ידוע
כלוריס גויאני	<i>Chloris gayana</i>	אפריקה הטרופית	לא ידוע
כלוריס רותמי	<i>Chloris virgata</i>	דרום אמריקה הטרופית, אסיה הטרופית	לא ידוע
כנפון זהוב	<i>Verbesina encelioides</i>	צפון אמריקה היבשנית	1970
כשות השדה	<i>Cuscuta campestris</i>	צפון אמריקה	לא ידוע
לכיד הנחלים	<i>Xanthium strumarium</i>	צפון אמריקה	1921
מלוח הענבות	<i>Atriplex semibaccata</i>	אוסטרליה יבשנית	
מלוח ספוגי	<i>Atriplex holocarpa</i>	אוסטרליה היבשנית	1960
מלוח קטן-פרי	<i>Atriplex suberecta</i>	דרום-מערב אוסטרליה, מערב אוסטרליה היבשנית	לא ידוע
נר-הלילה החופי	<i>Oenothera drummondii</i>	מרכז אמריקה, צפון אמריקה	1912

שם המין	שם מדעי	מקור גיאוגרפי	הערכת תקופת הגעה לישראל
סולנום זיתני	<i>Solanum elaeagnifolium</i>	צפון אמריקה היבשנית	1957
פיקוס בנגלי	<i>Ficus benghalensis</i>	הודו	לא ידוע
פיקוס השדרות	<i>Ficus microcarpa</i>	אסיה הטרופית, צפון אוסטרליה	לא ידוע
פיקוס קדוש	<i>Ficus religiosa</i>	אסיה הטרופית, הודו	לא ידוע
פלפלון דמוי-אלה	<i>Schinus terebinthifolius</i>	דרום אמריקה הטרופית	לא ידוע
פספלון דו-טורי	<i>Paspalum distichum</i>	דרום אמריקה הטרופית, מרכז אמריקה, צפון אמריקה	1939
פרקינסוניה שיכנית	<i>Parkinsonia aculeata</i>	דרום אמריקה הטרופית, מרכז אמריקה	1922
פרתניון אפיל	<i>Parthenium hysterophorus</i>	דרום אמריקה הטרופית, מרכז אמריקה	לא ידוע
צלקנית החרבות	<i>Carpobrotus acinaciformis</i>	חבל הכף	לא ידוע
צלקנית נאכלת	<i>Carpobrotus edulis</i>	חבל הכף	ככל הנראה מעט לפני קום המדינה
צפצפה מלבינה	<i>Populus alba</i>	אירופה, אסיה הממוזגת	לא ידוע
קוכיית המטאטא	<i>Bassia scoparia</i>	מרכז וצפון אירופה, אסיה הממוזגת	לא ידוע
קייצת מלבינה	<i>Erigeron sumatrensis</i>	דרום אמריקה הטרופית	1957
קייצת מסולסלת	<i>Erigeron bonariensis</i>	דרום אמריקה הטרופית	1896
קייצת קנדית	<i>Erigeron canadensis</i>	צפון אמריקה	1939
קיקיון מצוי	<i>Ricinus communis</i>	אפריקה הטרופית	1894

שם המין	שם מדעי	מקור גיאוגרפי	הערכת תקופת הגעה לישראל
קנכרוס קוצני	<i>Cenchrus echinatus</i>	מרכז אמריקה, דרום אמריקה הטרופית	לא ידוע
רב-מוץ מחוספס	<i>Achyranthes aspera</i>	דרום-מזרח אסיה	בתחילת המאה ה-20
שיטה חד-קרנית	<i>Acacia karroo</i>	דרום אפריקה הטרופית, מזרח אפריקה הטרופית	בין 1927 ל-1930
שיטה כחלחלה	<i>Acacia saligna</i>	דרום-מערב אוסטרליה	בשנים הראשונות של תקופת המנדט הבריטי
שיטה עגולת-הזרעים	<i>Acacia cyclops</i>	דרום-מערב אוסטרליה	בשנות ה-20 של המאה ה-20
שיטת ויקטוריה	<i>Acacia victoriae</i>	אוסטרליה יובשנית	ככל הנראה לאחר קום המדינה
שיטת עלי-ערבה	<i>Acacia salicina</i>	דרום-מזרח אוסטרליה, מזרח אוסטרליה היובשנית	בתקופת המנדט הבריטי, או לאחר הקמת המדינה

טבלה 2: מיני צמחים זרים בישראל בעלי פוטנציאל גבוה להפוך לפולשים².

שם המין	שם מדעי	מקור גיאוגרפי
ארזית זקופה	<i>Ehrharta erecta</i>	דרום אפריקה
ארקטותקה משוננת	<i>Arctotheca calendula</i>	דרום אפריקה
גומא התעלות	<i>Cyperus eragrostis</i>	אמריקה
זיף-נוצה ארגמני	<i>Pennisetum purpureum</i>	אפריקה טרופית
לפופית המים	<i>Ipomoea aquatica</i>	דרום סין
סולנום שסוע	<i>Solanum laciniatum</i>	אוסטרליה וניו זילנד
סופורה יפנית	<i>Styphnolobium japonicum</i>	סין טרופי וממוזג
סוביום רגלני	<i>Sesuvium portulacastrum</i>	פן-טרופי

שם המין	שם מדעי	מקור גיאוגרפי
פרג תרבותי	<i>Papaver somniferum</i>	מערב אגן הים התיכון
אדר מילני	<i>Acer negundo</i>	ארה"ב ומקסיקו
אין שם עברי	<i>Allium triquetrum</i>	מערב אגן הים התיכון
תות נייר	<i>Broussonetia papyrifera</i>	הודו, דרום-מזרח אסיה

זוחלים

בישראל מוכרים ארבעה מיני זוחלים פולשים ב-50 השנים האחרונות, כולם הגיעו בעקבות סחר, שחרור או בריחה ממגדלים (טבלה 3).

טבלה 3: מיני זוחלים פולשים בישראל (שי מאירי, מידע בע"פ).

מין פולש	שם לטיני	מדינת מוצא	הערכת שנת פלישה
צבגון אדום-אוזן	<i>Trachemys scripta</i>	ארה"ב ומקסיקו	שנות ה-70 של המאה ה-20
שממית חומות מצרית / טרנטולה אנולריס	<i>Tarentola annularis</i>	סהרה	2012
*שממית מחוספסת	<i>Cyrtopodion scabrum</i>	מרכז אסיה ומערבה וחופי ים סוף	שנות ה-80 של המאה ה-20
אנוליס חום	<i>Anolis sagrei</i>	בהאמה וקובה	2019

*המין כנראה פולש, אולם מחקר נוסף נדרש כדי לאשש את ההנחה הזו.

עופות

לישראל חדרו או הובאו מספר מיני עופות שאינם חלק מהמערכת הטבעית של האזור, וכיום מתבססים ומתרבים בטבע. כיום מוכרים תשעה מינים פולשים שהתבססו בארץ (טבלה 4) ושלושה מינים זרים נוספים בשלבי התבססות (טבלה 5). שתי הקבוצות הגדולות של העופות הפולשים בארץ הם מינים מסדרת התוכאים (Psittaciformes) וממשפחת הזרזיריים (Sturnidae).

טבלה 4: מיני עופות פולשים בישראל (מבוסס על דו"ח "סקירת מינים זרים בישראל – 2003" ועל מידע שבעל-פה, יותם לנרד).

שם המין	שם מדעי	אזור מוצא	הערכת שנת פלישה
דררה מצויה	<i>Psittacula krameri</i>	אסיה	אמצע שנות ה-60 במאה שעברה
דררה אלכסנדרנית	<i>Psittacula eupatria</i>	אסיה	במהלך העשור האחרון
זרזיר בורמזי דרומי	<i>Acridotheres leucocephalus</i>	אסיה	ראשית שנות ה-2000
יאורית מצרית	<i>Alopochen aegyptiacus</i>	אפריקה	שנות השמונים במאה שעברה
כסוף-מקור הודי	<i>Euodice malabarica</i>	הודו	1983
מיינה מצויה	<i>Acridotheres tristis</i>	אסיה	סוף שנות ה-90 במאה שעברה
עורב הודי	<i>Corvus splendens</i>	אסיה	1976
תוכי נזירי	<i>Myiopsitta monachus</i>	דרום אמריקה	2008
תוכי סנגלי	<i>Poicephalus senegalus</i>	אפריקה	ראשית שנות ה-2000

טבלה 5: מיני עופות זרים שבתהליך התבססות בישראל (מבוסס על דו"ח "סקירת מינים זרים בישראל – 2003" ועל מידע שבעל-פה, יותם לנרד).

שם המין	שם מדעי	מדינת מוצא	הערכת שנת הגעה
מגלן קדוש	<i>Threskiornis aethiopicus</i>	אפריקה	לא ידוע
הבני ורוד-פנים	<i>Agapornis roseicollis</i>	אפריקה	ראשית ה-2000
קוניור שחור ראש	<i>Aratinga nenday</i>	דרום אמריקה	שנות ה-2000

שם המין	שם מדעי	מדינת מוצא	הערכת שנת הגעה
שרשיר אדום-מקור	<i>Anas erythrorhyncha</i>	אפריקה	העשור השני של ה-2000
פרושית אדומה	<i>Amandava amandava</i>	אסיה	1983

יונקים

בישראל מוכרים שני מיני יונקים פולשים (טבלה 6).

טבלה 6: מיני יונקים פולשים בישראל (הספר האדום של החולייתנים בישראל⁴).

שם המין	שם מדעי	מדינת מוצא	הערכת שנת פלישה
נוטריה	<i>Myocastor coypus</i>	דרום אמריקה	שנות ה-50
סנאי דקלים הודי	<i>Funambulus palmarum</i>	הודו	שנות ה-90

מקורות

1. דופור-דרור זמ (2019). הצמחים הפולשים בישראל. ירושלים: דן פרי.
2. בופור-דרור זמ (2023). מיני צמחים זרים חדשים בישראל מאז 2018. המשרד להגנת הסביבה.
3. לנרד י (2023). סקירת מינים זרים בישראל – 2023. החברה להגנת הטבע.
4. שלמון ב (2022). מחלקת היונקים. בתוך: פרבולוצקי א, דולב ע (עורכים). הספר האדום של החולייתנים בישראל. רשות הטבע והגנים והחברה להגנת הטבע.

ציטוט מומלץ:

גרוסברד ש, רנן א (2023). רשימת המינים הפולשים בישראל. דו"ח מצב הטבע 2023 – המגוון הביולוגי. המארג – התכנית הלאומית להערכת מצב הטבע. מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב.